

экспертов, сбор актуальной информации, анализ рыночных данных и учет финансовых показателей предприятия.

Важно отметить, что оценка бизнеса как залога является сложным процессом, и требует сбалансированного подхода, учета различных факторов и опыта специалистов. Неправильная оценка может привести к недооценке или переоценке стоимости бизнеса, что может негативно сказаться на финансовых результатах кредитора.

В заключение, оценка бизнеса как залога является важным инструментом для банков при принятии решения о предоставлении кредита. Это позволяет оценить стоимость предприятия, его стабильность, потенциал для генерации дохода и риски. Корректная оценка бизнеса помогает снизить риски кредитора и обеспечить сохранность вложенных средств.

Список литературы:

1. Smith, J. (2017). *Business Valuation for Bankers: How to Appraise and Fund the Purchase, Expansion, and Exit of a Business*. Wiley.
2. Johnson, R., & Reilly, R. (2018). *Valuation: Measuring and Managing the Value of Companies*. Cengage Learning.
3. Pratt, S. P., Reilly, R. F., & Schweihs, R. P. (2019). *Valuing a Business: The Analysis and Appraisal of Closely Held Companies*. McGraw-Hill Education.
4. Shannon, P., & Wruck, K. H. (2017). *The Role of Business Valuation in Estate Planning and Administration: Proceedings of the 2017 Annual Meeting of the American Society of Appraisers*. American Society of Appraisers.
5. Hitchner, J. R. (2017). *Financial Valuation: Applications and Models*. Wiley.
6. Damodaran, A. (2012). *Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset*. Wiley.
7. Aswath Damodaran's website - [damodaran.com](http://www.damodaran.com) - доступно по ссылке: <http://www.damodaran.com/>
8. International Valuation Standards Council (IVSC) - доступно по ссылке: <https://www.ivsc.org/>

SAVDO TASHKIOTLARIDA MAXSULOTLAR HISOBINI YURITISH JARAYONLARINI AXBOROT MODELLARI VA TIZIMLARINI ISHLAB CHIQUISH

Maxmudov Abduxalil Abduraxmon o'g'li
*Menejment va zamonaviy texnologiyalar
universiteti magistr*

Hozirgi vaqtda axborot texnologiyalarining rivojlanishi juda dinamiklashgan. Biznes, moliyaviy va iqtisodiy faoliyatning deyarli har qanday sohasi uchun korxonalar ishini avtomatlashtiradigan va soddalashtiradigan maxsus dasturiy ta'minot mavjud. Yirik korxonalarda zamonaviy sharoitlarda xodimlar oddiygina "qo'lda" qayta ishlanmaydigan ko'p miqdorda tez-tez o'zgarib turadigan ma'lumotlar bilan shug'ullanishlari kerak. Mahsulot aylanmasi katta bo'lgan korxonalarda katta miqdordagi kadrlar, moliyaviy, xarid va marketing, ishlab

chiqarish, marketing va boshqa ma'lumotlarni hisobga olish va nazorat qilish zarurati tug'iladi.

Mavzuning dolzarbligi ulgurji va chakana savdo bilan shug'ullanuvchi ko'p tarmoqli korxonada ombor hisobini yuritish jarayonini avtomatlashtirish zaruriyati bilan bog'liq. Bularning barchasidan kelib chiqib, biz ushbu axborot tizimini joriy etish ancha samarali, degan xulosaga kelamiz, ayniqsa, xizmatlar ko'rsatish bozorida bir xil faoliyat jarayoniga ega bo'lgan bir xil korxonalar, ya'ni to'g'ridan-to'g'ri raqobatchilar tomonidan yetarlicha kuchli raqobat mavjud bo'lsa.

Omborlar hisobini avtomatlashtirishga, xususan, mahsulot yetkazib berish bo'yicha buyurtmani shakllantirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Buyurtmani bajarish tezligi, aniqligi va sifati ko'p jihatdan arizaning shakllanishiga bog'liq bo'lganligi sababli. Omborda buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish tufayli korxonada xodimlarining ish jarayonida yo'l qo'yadigan xatolar soni sezilarli darajada kamayadi. Inventarizatsiyani boshqarish har doim ma'lumotlarni ko'p talab qiladigan ishdir. Buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish korxonaning vaqtini, pulini va inson resurslarini tejash imkonini beradi. Endi inventarizatsiyani boshqarish uchun dasturlarning katta tanlovi mavjud. 1C kompaniyasining standart konfiguratsiyasi menejerga barcha kerakli ma'lumotlarni ko'rishga imkon bermaydi.

1C: Enterprise dasturi yechimlarni standartlashtirish (konfiguratsiyalari) va individual ehtiyojlarni hisobga olishni birlashtiradi. Bu tizimni tanlash bo'yicha qaror qabul qiladigan menejer yoki mas'uliyatli mutaxassis uchun juda muhim bo'lgan dasturning asosiy fazilatlaridan biridir. "1C: Savdo va ombor" dasturi har qanday turdagi savdo operatsiyalarini hisobga olish uchun mo'ljallangan.

Moslashuvchanligi va sozlanishi tufayli konfiguratsiya barcha buxgalteriya funktsiyalarini bajarishga qodir - kataloglarni saqlash va asosiy hujjatlarni kiritishdan tortib turli xil tahliliy hisobotlarni qabul qilishgacha. Yagona texnologik platforma va umumiy metodologiyaning mavjudligi standart bo'lganlarga asoslangan ixtisoslashtirilgan va individual yechimlarni yaratishga imkon beradi.

Ularga faqat sanoat yoki muayyan korxonaning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda zarur farqlarni qo'shish orqali. Iqtisodiy nuqtai nazardan, bu sanoat va individual echimlarning ancha past narxini ta'minlashga imkon beradi, chunki ularni yaratish xarajatlari dasturni noldan ishlab chiqish xarajatlaridan sezilarli darajada past.

Buyurtmani shakllantirish jarayonini avtomatlashtirish zarurati buzilgan ma'lumotlar natijasida paydo bo'ldi, chunki ma'lumotlar telefon orqali olingan va u, o'z navbatida, radio tarmog'ining (telefon aloqasi) shovqinlari tufayli noto'g'ri qabul qilinishi mumkin. mahsulot nomi yoki miqdori, yoki telefon ishlamagan aloqa va ariza o'z vaqtida qabul qilinmagan. Ariza hujjat bo'lmagan varaqda qayd etilgan va buning uchun hech kim javobgar emas.

Hozirgi vaqtda axborot texnologiyalarining faol rivojlanishi tufayli korxonalarda faoliyatni avtomatlashtirish uchun axborot tizimlarini joriy etish

keng tarqalgan amaliyotdir, ammo korxonada axborot tizimini joriy etishning eng muhim talabi iqtisodiy samaradorlikni asoslashdir. tizimning joriy etilishi haqida. Bunday holda, maqsad - korxonada tovarlarni tashishni rejalashtirish jarayonini avtomatlashtirish vositalarini oqlaydi. Iqtisodiy samarani hisoblashda biz loyihaning iqtisodiy samaradorligi bevosita va bilvosita ta'sirlardan iborat ekanligidan kelib chiqadi. To'g'ridan-to'g'ri ta'sir mehnat va xarajatlar ko'rsatkichlarining pasayishi bilan belgilanadi. To'g'ridan-to'g'ri ta'sir quyidagi ko'rsatkichlarda ifodalanadi:

- sarflanadigan materiallarni tejash;
- xodimlarning ish vaqtini tejash;
- xizmat muddatini qisqartirish.

Axborot tizimi tashkilotda hali joriy etilmaganligi sababli, u faoliyatining hech qanday moliyaviy ko'rsatkichlariga bevosita ta'sir qilmaydi. Shuning uchun tizimning iqtisodiy samaradorligini asoslash tannarx usuli yordamida amalga oshiriladi. Avtomatlashtirishda quyidagi talablarni hisobga olish kerak:

- muammolarni o'z vaqtida hal qilish;
- ma'lumotlarni qayta ishlash uchun minimal mehnat va xarajatlarni ta'minlash;

- qayta ishlangan axborotning ishonchliligini ta'minlash;
- kompyuterda ma'lumotlarni qayta ishlash imkoniyati.

Bu talablarni bir necha omillar orqali qondirish mumkin:

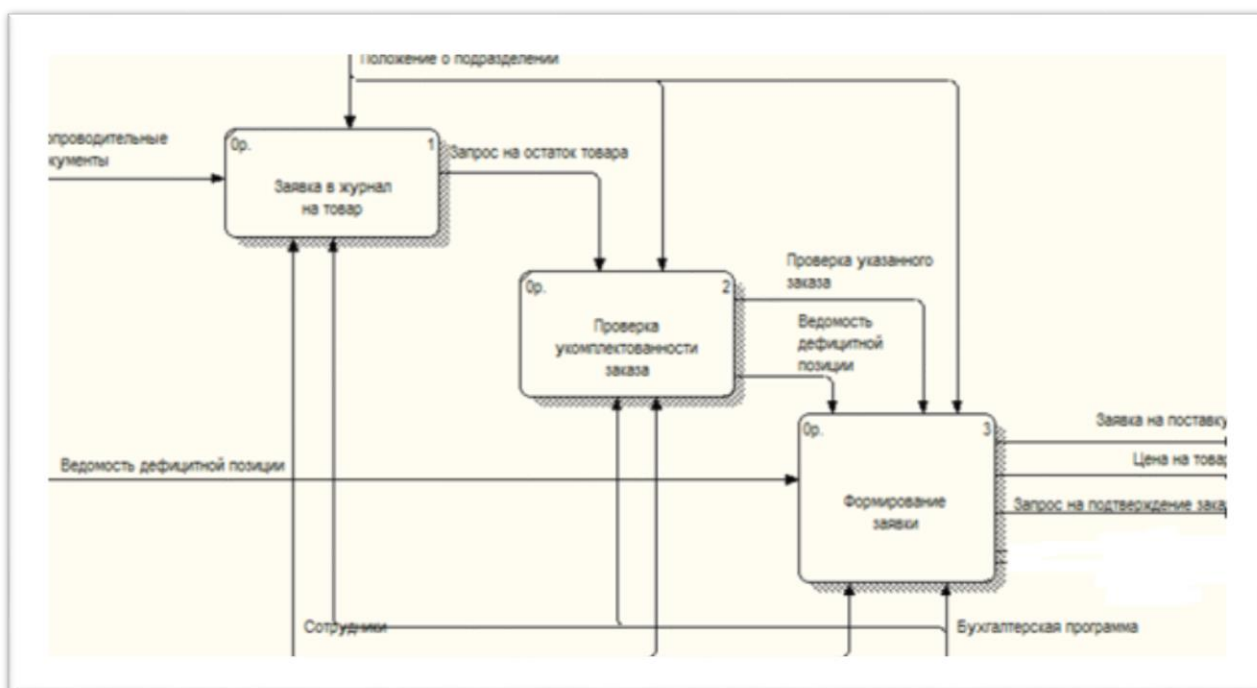
- operatsiyalar, ayniqsa qo'lda bajariladigan operatsiyalar sonini kamaytirish;
- kiritilgan axborotni qat'iy nazorat qilish tizimini ishlab chiqish;
- qayta ishlangan ma'lumotlar hajmining qisqarishi.

Ma'lumotlarni qayta ishlashda ma'lumotnoma ma'lumotlarining massivlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Bu qidirish, tanlash, saralash va hokazo tezligida afzalliklarni beradi. Shu bilan birga, chiqish ma'lumotlarini formatlash va uzatishdan oldin olingan natijalarni ko'rish imkoniyatiga ega bo'lish kerak. Ushbu maqolada tasvirlangan muammolarni hal qilishda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish bir qator omillar bilan belgilanadi. Chiqarilgan ma'lumotlarning hajmi va sifati kompyuter texnologiyalaridan foydalanmasdan muammolarni tez va eng muhimi, to'g'ri hal qilishga imkon bermaydi. Jarayonni avtomatlashtirishda, arizani shakllantirishda bu sizga buyurtma haqida ishonchli ma'lumotlarni o'z vaqtida olish imkonini beradi, qisqa vaqt ichida yetkazib beruvchiga arizani shakllantirish.

"1C: Savdo va ombor" - bu "1C: Enterprise 8.2" platformasiga asoslangan dastur bo'lib, u tizimdagi har qanday turdagi savdo operatsiyalarini hisobga olgan holda 1C da savdoni avtomatlashtirishga mo'ljallangan. "1C: Savdo va ombor" konfiguratsiyasi birlamchi hujjatlarni (schyot-fakturalar, savdo kitoblari va boshqalar) yaratishni, rejalashtirilgan jo'natish vaqtida bron qilish imkoniyati bilan etkazib beruvchilarga mijozlarning so'rovlari va buyurtmalarining o'zaro bog'liq yozuvlarini saqlashni osonlashtiradi. Dastur yordamida siz naqd pul, ombor operatsiyalari, tovar kreditlari hisobini yuritishingiz mumkin.

Strategiya kontseptsiyasi ushbu muvofiqlikka erishish yo'llarini o'z ichiga olishi kerak. Strategik avtomatlashtirish rejasi quyidagi omillarni hisobga olgan holda tuziladi: - asosiy ishlab chiqarish texnologiyalarini o'zgartirish orasidagi o'rtacha davr; – korxonadan ishlab chiqarilgan mahsulotlarning o'rtacha ishlash muddati va uning modifikatsiyalari; – foydalanilayotgan tizimlarning amortizatsiya muddati; – korxonani rivojlantirishning strategik rejasi; – kadrlar funksiyalarida rejalashtirilgan o'zgarishlar.

"1C: Savdo va ombor" sizga hal qilinishi kerak bo'lgan vazifalar doirasini kengaytirish, ulgurji va chakana savdoda buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish, ombor operatsiyalari hisobini yuritish, barcha zarur birlamchi hujjatlarni shakllantirish, import qilinadigan tovarlarning hisobini yuritish imkonini beradi. "Bunday bo'lishi kerak" modelining ombor hisobini yuritish jarayoni 1-rasmda ko'rsatilgan.

1-rasm. Omborni hisobga olish jarayoni

Bozor tahlili, ombor hisobini avtomatlashtirish tizimlari va tashkilot xodimlarining afzalliklariga asoslanib, 1C dasturida omborlarni hisobga olish uchun qo'shimcha modul ishlab chiqishga qaror qilindi. Bularning barchasidan kelib chiqqan holda, biz ushbu axborot tizimini joriy etish ancha samarali degan xulosaga kelamiz, ayniqsa, xizmatlar bozorida bir xil faoliyat jarayoniga ega bo'lgan korxonalar tomonidan etarlicha kuchli raqobat mavjud bo'lsa, ya'ni bevosita raqobatchilar. Har bir foydalanuvchi mahsulot haqida gapirishni o'z burchi deb biladi va ko'pincha fikrlar juda xilma-xil bo'lib, ishlab chiqaruvchi faqat mahsulot haqida reklama va maqtoqli sharhlarni topishi mumkin.

Shuningdek qanday qilib siz aniq fikrni saqlashingiz va o'rtacha narxda haqiqatan ham foydali mahsulotni tanlashingiz mumkin. "1C: Savdo va ombor" konfiguratsiyasi sizga quyidagilarga imkon beradi: - alohida boshqaruv va moliyaviy hisobni yuritish; - bir nechta yuridik shaxslar nomidan hisob yuritish;

– tannarxni hisobdan chiqarish usulini tanlash imkoniyati bilan tovar-moddiy zaxiralarning partiyaviy hisobini yuritish (FIFO, LIFO, o'rtacha); - o'z tovarlari va sotish uchun olingan tovarlarning alohida hisobini yuritishi; - tovarlarni sotib olish va sotishni ro'yxatdan o'tkazish; – hujjatlarni avtomatik dastlabki to'ldirishni amalga oshirish; – tovarlarni bron qilish va to'lovni nazorat qilishni amalga oshirish.

Tizimni amalga oshirish jarayoni odatda quyidagi bosqichlardan iborat: - avtomatlashtirish strategiyasini ishlab chiqish; - korxonada faoliyatini tahlil qilish; - faoliyatni qayta tashkil etish; - tizimni tanlash; - tizimni joriy etish; - ekspluatatsiya. Avtomatlashtirish strategiyasi birinchi navbatda biznesning ustuvor yo'nalishlari va strategiyasiga mos kelishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Kanke A. A., Koshevaya I. P. *Korxonaning moliyaviy-xo'jalik faoliyatini tahlil qilish*. - 2-nashr. - M.: INFRA-M, 2007. - 288 b.
2. A.D. Larionova. *Buxgalteriya hisobi*. - Ed. A. D. Larionova. - Samara: "Istiqbol", 1999. - 392.
3. Titorenko G. A., Makarova G. L. *Marketingda axborot texnologiyalari*. - 3-nashr. - M.: UNITI-DANA, 2003. - 439 b. Kolyanov G. N. - M.: Sintek, "Korxonalarni avtomatlashtirish bo'yicha maslahat". - 1-nashr. - 1997. - 172 b.
4. Ropotan S. V., Shpurik S. S., Akimova A. K. *Savdo sohasida tashkilotning hisob-kitob operatsiyalarini shakllantirish*. - 7-nashr. -: Yosh olim, 2016. - 950 b.

ВЛИЯНИЕ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Миртурсунова Динара Анваровна –
Международный университет Кимё в Ташкенте,
соискатель

Развитие банковской системы играет значительную роль в формировании и укреплении конкурентоспособности экономики. Это важный механизм, который оказывает воздействие на разные аспекты экономики и способствует ее росту и устойчивости.

Банковская система является неотъемлемой частью современной экономики и, безусловно, одним из ее главных двигателей. Развитие банковской сферы оказывает глубокое и многогранное воздействие на конкурентоспособность экономики страны. Банки не только являются ключевыми институтами, предоставляющими финансовые услуги и структурирующими денежный поток, но и выполняют критическую роль в содействии инвестициям, финансировании предприятий, поддержке малого и среднего бизнеса, а также обеспечении стабильности финансовой системы.

Этот исследовательский обзор нацелен на освещение важных аспектов влияния развития банковской системы на конкурентоспособность экономики.